

Vėskas mainuos. Sena žemaitė pasakojėms

Kazragis Algėrds

Eso nebjauns žemaitis – ę prażėlės, ę praplėkės. Nu sena sakuoma: žėlė galvuo – vėl'ns oudeguo! Rasintas ę tęp. Patīs rokoukėt: mona tievalė abodo ęš Loukės parakvėjės, i Telšius liuob atbrazdietė metūs siki, ę vėskas. Par vėsa omželio daugiau nieka nematė. Ne kažėn kor nupolsi, palaikė komėlatė toriedams.

Vuo aš eso didis nepasieda – tasgaties, kuožna sobata ę nedielės dėina tronkaus pu rajuona. Tęp tuoki mėslė i galva ęlinda – rėk pasėveizietė, kęp kėtė pašalė atruoda, kęp žmuonės kėtor gīven. Vuo kas mon: ni vākā mažė, ni pati Petruonė unt luovas. Abodo gaunam pėncėjės, gīvenam ba dėdėliū rūpesniu. Tatā vedo so Petruonėlė ę važioujau vėsor. Jau buvuov Varniūs. Ę tėn dabā vėinė mūrā, kap Telšiūs. Atvažiavė rīta mėta, lig pėitu apvākščioujuov vėsus pašalius: ę kor puonā žmuonis konkėna tuo koncentracėnie stuovikluo, ę kor omžėna atėlsė vīskops Muotiejos Valončios gīvena. Bovuov solindė ęr i sklepa mūrėnie Varniu bažnīčiuo. Tuoki muotrėškėlė davė žvakės galioka, padiejė atkeltė sunkės oužoulėnės lėntas pri dėdžiujė altuoriaus. No ęr leidamuos kęp i kapū doubė: vėsor tomsībė, šalt... Mona Peruonėlė sogruobė mon ož ronkas ęr nebipalėd, kap priš ketorės dešimtės mėtu, kad liuobau eitė nomėi ęš tonciaus... Tamė sklepe

D. Mukienės portėgrapėjuos (iš kairies): Varniu Šv. apaštuolu Petra ę Pauliaus bažnīčė iš pėitrītiu posės; Varniu konėgū semėnarėjės (dabā Žemaitiu moziejaus „Alka“ filials Žemaitiu vīskopīstės moziejus) pastats iš pėitvakariu posės. 2024 m. gegužės mienou

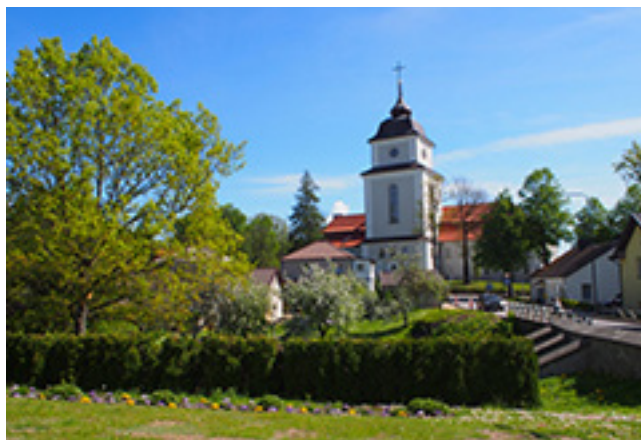
Kazragis Algėrds so sava seserė Kazragītė Doloresa. Potuograps nežėnuoms. Portėgrapėjė iš Žemaitiu moziejaus „Alka“ rinkėniū

do grabā, unt katrū vėršaus – stėklos. Prikėšuov ę vedo nuosis. Tūsė grabūsė – do vīskopā Gėidrātė. Vėins sovėsam atpažīstams, jie būtumi gīva matės. Ontros– apgedės. Gol sau pajoudavė. „Nedouk pondėivė, – mėslėjo, – jie atsėkeltomėt... Išvīdė rauduonas vielevas, pajotė, kad senė nebier carū ęr puonu, tujau bridinkt ęš vėsa augoma, ęr amėn aleliuja ontra karta. Goliekėt, vīskopalė, spakainė, vuo mas retkartės pasėveiziesem i jumis, ęr vėsėms tęp bus geriau.“

Atejos pėitu laikou, nudruožiev i Varniu restuorana. Pajiediev tęp tėktā. Petruonė sriebė šaltibarštius sovėsam atsėvėipusi. No ę kęp neatsėvėipsi: ne srioba, vuo kažkuoks bizalielis – rūgštībė, vuo žalesū – kap ont jouka... Tatā ne nomūs, Petruonėlės vėrta sriobelė.

– No kęp, Jūzapā, nesok gruobu? – teiraujės monuojė.

(Nukelta j 46 p.)

– Ēk, ēk, – sakau, – jau tuoki sriobalīnē! To, Petruonēlē, galietomi kuokē nedielē če pabūtē ož kokuorio, pamuokītomi, kāp skanē vērtē...

– Muok ēr anuos. Nabējuok, patēs tuokē bīzala nesreb...

Nekou geresnē bova ēr kudlietā – nesoprasi, a mēsa, a somērķīta ē paskou sospausta douna jiedi.

Pavakarie nudruožiev lig Loksta ežera. Poikos besōs šepetuons! Vuo dēdēloms – maž kou ož Plateliūn mažiesnis. Bangelēs raiboliou priš saulē, žmuoniū būrelē plioškēnas undinie. Vēsē šaukuo, joukas. Pri krašta taškuos vākūkštatē. Undou kap pakaitints. Kad ēr mona Petruonē neiškēntiejē – tēktā kilst sējuona ē bebrendonti. Saka, šērdēs tujau atsēgava. Ēlgā siediejuov pri tuo ežera, koris, žmuonēs pasakuo, kartās ē gintara truputieliu išrētēn. Bet vedo anū neraduov. Prisēmēniau Valončiaus Muotiejaus aprašimus, kad če žemaitē senuovie ožpampējē 46 krīžiuokus, katrēi žodīdamē ēr pliešdamē žmuonis, nešē i mūsa šali krīžio. Vuo paskou žemaitelē, kap aklē būtom, tratontē ēsēkēba i tou krovēna krīžio. Apmuovē nabagus... Tēktā dabarčiō atakuom.

Nu Loksta viel lapatai lapatai kolniouk i Varnius. Ar negalietom iš Varniu i tuokē gražē vēita vākštīuotē antabusos? Kad ēr do-tris kartus par dēina, ožvēs sobatuoms ēr nedielēs dēinoms. Būtom gerā!

Mēiguojouov Varniū vēišbotie. Ačiou Pondēi-

vou, nakti nieks nekonda, vuo kētor, saka, truopējēs... Tēkta luovas galietom būtē minkštesnēs.

Rītmetie, pu posrītēs, antabuso išdulkiejuom i Pavondenē. Miestalis nedēdēlis, daug mūriniu nomū (grētā vēsa Žemaitējē bus mūrēnē). Bet vedom daugiausē rūpiejē Muoterātē kalns. Traukiem piestē. Vēitas če gražēs. Dar pakalnie, vuos pradiejē ruopštēis i vēršo, ožejuov tuoki baltgalvīna – ramuniu lauka. Baimē! Ligo būtom šiou nakti prisnēgē... Unt patēis kalna nustuoviejuov tēktā vēns i kēta ēsēkēbē – tuoks vies pūtē. Aukšts tas Muoterātis – ne kou žemiesnis ož Šatrējē ēr Medviegali. Ēr žvalgievuos, ēr ašara nosēsokē nobraukiev – tep tatā bova gražē! Če pat Bliūda ežers. Kēik tuoliau – kopra ēšmetēs Sprūdis – kēts kalns. Pasakuo, ka senuovie unt Muotērātē ēr Sprūdē liuobous siedietē mēlžēns ēr gertē iš Bliūda ežera undini. Kēik tatā tū vēsuokiūn pasaku! Dēdēlē gražē ēš vēršaus atruodē maža truobalēlē apatiuo. Tēn vedo pagērdē pēinelio. Nuoriejau somuokietē, bet senēkē žemaitē najiemē, saka, torio veltou pagirdītē pakeleivius. Ačiou tamistā, muotrēškelē!

Anuo pusie Bliūda ežera – bovēs Sakalēnēs dvars. Ēš tuola rauduonov senē rūmā. Saka, anēi sovēsam tīžt. Kor tatā pruoets! A negalietom tokio vēituo pataisītē nakvīnēs nomū? Kad tēktā keliuoninkā soženuotom – i tuokēs vēitelēs kap virvie

D. Mukienēs portēgrapējuo – Žemaitējēs vaizds nuo Šatrējēs kalna. 2024 m. gegožēs mienou

trauktom! Vuo kad sogriūs, paskou rēks ēš naujē statītē. Ni šēs, ni tas...

Šēndēina viel sobata. Somisljiev nuvažioutē paveizietē, kas naujē Trīškiūs. Nosėpėrkė biliuotus, vedo so Petruonė siedav Telšiū antabusu stuotie, katra panaši i dėdelė skruzdīna a bėtiū auli. Šėtā, ēr mūsėškės antabusos atrėitous. Siedam ēr lekam. Kels i Trīškius kap stīga. Par kalnus, par bovosės pelkės šaun tėisė.

Vuos tėktā antabusos ēš plėnta pasoka i vėiškelī, tujau ēr sostuojė. Čė prilėpa būrīs senū kaimietiu. Bemažni vėinas muotrėškelės.

– Veiziek, Jūzapā, – patėmpė muni Petruonė, – kuokės ēšsėpoušosės!

Kam būtom muotrėška! Ėsėveiziejės ēr aš pamatiau. Muotrėškelė ēš pavīziaus sovėsam prasta ēr jau žėlelė, vuo unt galvuos, unt kuojū kapruonā, neiluonā, par vėduri – šėlkā šnabžd. Ne ana vėina, vėsas tuokės. I bažnītėlė važiou. Aš dar kāp ēr tėkous skaitaus. I bažnīčė kartās ožėto. Nedėdėlis sunkoms, vuo jie kartās kas nuorintās po mėrtėis būtom, gal sosėgadītė... Tėp ēr Petruonė saka. [...]

Trīškiu miestalis sopleškijė par kara. Tėktā unt aukšta stolpa palėka švėnts Pluorėjuons, bevertous undėni iš kėpalė unt degontė noma. „Ėk, ėk, mizeriuokė“, – pamėslėjau ēdams pru šalė. Pu kara ēšauga naujē Trīškė. [...]

Valonda kėta pasiedau prė Vėrvītės. Graži opė. Ėr žovū, matītėis, kāp kuošės – tėktā knėbžd pakarklīnės. Vuo saulė spind ēr spraktiuo!

Aš tėp netičiuoms atsėdoksiejau ēr sakau Petruonė:

– Kuo ne ruojos?!

– Omžėna atėlsi mona muotinelė liuob sakītė,– atsėlėipė mona pati,– kad Aduoms ēr Ėiva katėna dėinas lėda Žemaitėjuo ēr gīvena... Gal pri Plateliū, Loksta a Germonta, vuo rasintās ēr prė Vėrvītės...

Nieka nebsakau sava patė, tik kinkoujo so galvo, vuo pats sau mėslė-

Kazragė Algėrda kningas „Žemaitiu kalnelės“ vėrsielis

jo: „Ruojos pasėdarė čė dabarčiou. Ėr nieks iš čė mūsa nebišvarīs, kap tus nabagus Ėiva ēr Aduoma“.

Kėta karta vedo važiou-siaiv i Bėržovienus, Loukė, dar šėn tėn pu sava rajuona, vuo paskou patrauksiau ēr platesnė. Kad pradedi keliautė, nebier ni pabonguos.

D. Mukienės portėgrapėjūo – Žemaitėjės vaizds nuo Medviegalė kalna. 2024 m. gegožės mienou